

הלכות פסח סימן תלג

(ב) כַּאֲמָר עֲבַר וְלֹא בָדַק לַיִל י"ד, כְּשֶׁבֹדֵק בְּיוֹם י"ד לֹא יִבְדֹּק לְאוֹר הַחֲמָה (ג) אֶלָּא לְאוֹר הַנֵּר.
(ד) לְיֹאכְסֶכְדֶּרָה שְׁאוֹרָה רַב, (ה) אִם בְּדִקְהָ לְאוֹר הַחֲמָה (ו) דִּי, יְהוּאֵה הִדִּין (ז) כִּנְגֵד (ח) אֶרְבָּה שְׁפַחְדֵּר:
ב' הָאֵין בּוֹדֵקִין (ח) לְאוֹר (ג) הָאֲבוּקָה אֶלָּא לְאוֹר הַנֵּר, (ט) וְלֹא בְנֵר שֶׁל חֶלֶב וְלֹא שֶׁל שֶׁמֶן (י) וְלֹא שֶׁל שֶׁמֶן (יא) אֶלָּא בְנֵר שֶׁל שַׁעֲוָה: הֵגֵה וְהוּא יְחִידִי, אֲבָל שְׁנֵי גִּוְרֹת בְּחֵדֵר (יב) אֶפְלוּ קְלוּעִים, דִּינָם כְּאֲבוּקָה (מִהֲרִי"ל בִּשְׁם אֲנֹהֵר): ג' בּוֹדֵק כָּל הַמְקוֹמוֹת (יג) שֵׁשׁ לַחֵשׁ שְׁמָא הַכְּנִיסוּ בָהֶם חֲמִין. וְלָכֵן (יד) כָּל חֲדָרֵי הַבַּיִת וְהַעֲלִיּוֹת צָרִיכִים בְּדִיקָה, שְׁפַעֲמִים אֲדָם נִכְנָס בָּהֶם וּפְתוּ כִּדְרֵי: ה' אֲבָל אוֹצְרוֹת זֵין (ז) (טו) שְׁאִין מִסְתַּפֵּק (טז) מֵהֶם, וְכֵן מִתְּבֵן וְכִיּוּצָא בּוּ, (יז) אֵינָם צָרִיכִים בְּדִיקָה: ד' טְחֹרֵי הַבַּיִת וְזִיּוֹן הַבּוֹלְטִים מִהַתְּקָלִים שְׁאִינָם גְּבוּהִים הִרְבֵּה וְלֹא נְמוּכִים הִרְבֵּה, (יח) צָרִיכִים בְּדִיקָה; אֲבָל גְּבוּהִים שְׁאִין יָד הָאֲדָם מַצַּעַת שֶׁם וְהַנְמוּכִים

ב שם מירושלמי
ג מיקרא ודבא שם
בבלי ד שם בגמרא
ה ברוקא שם ו טור
ז אביר הירושלמי
ח לטענה אשכנזי משנה
יח פסחים ח בריקא
יח אביר שם ח ט שם
יח בריקא י טור ורמבם
יח אביר וכן בסב
יח הירושלמי פתוחה

באר היטב

בדיעבד לא מהני, אבן נר של חלב ושל שמן מהני בדביע, ושל שמן דינו כאבוקה, ואם אין לו נר של שנה דבדק בשל שמן, ואם אין לו של שמן יבדק לבתחלה בשל חלב, ואין לבדק בעצ ששורין קיין, ח"י: (7) שְׁאִין מִסְתַּפֵּק, ואם מִסְתַּפֵּק וְשֶׁל לו קָבַע שְׁנוּטֵל בַּפֶּעַם א' מִה שְׁצָרִין

עצמו לחשש ספק בריקה, אף יחזיר וישתמש בחובה חמץ ואז יוכל לחזור ולבדוק ולבדוק. וצ"ע בהלכות סימן סג וצ"ע ד"איתרין: (3) אֶרְבָּה נהניו חילון בגג, צ"ע פ"ה בדביעה משנה א ופרק י דאיתרין. ואם יש שם מחצה של זכוכית, אסור לבדק כגדו, מ"א: (2) הָאֲבוּקָה, וְאֶפְלוּ

משנה ברורה

(א) חֲלוּרִין וְלִסְדָּקִין פֶּן יִשְׁפֹּךְ הַשֶּׁמֶן. וּבְדִיעַבֵּד אִם בָּדַק לְאוֹר הָאֲבוּקָה (כ) אֵינִי חַל הַבְּדִיקָה, וְצָרֵךְ לְחֹזֵר וּלְבָדֵק לְאוֹר נֵר יְחִידִי: וְשֶׁל חֶלֶב וְשֶׁל שֶׁמֶן, (כא) בְּדִיעַבֵּד חַל הַבְּדִיקָה⁽¹²⁾, וְכִשְׁל שֶׁמֶן יֵשׁ דְּעוֹת בֵּין הָאֲחֻרוּנִים אִי חַל בְּדִיעַבֵּד: (יא) אֶלָּא בְנֵר שֶׁל שַׁעֲוָה. ואם אין לו נר של שנה, יכול לבדק באותן גורות שבוֹדֵעַבֵּד יוֹצֵא בֵּהֶן [אֲחֻרוּנִים]: (יב) אֶפְלוּ קְלוּעִים. רוצה לומר, וְכִשְׁלֵשׁ אִם דִּבְקָן בְּחֵדֵר דְּחָשִׁיב אֲבוּקָה, אֶלָּא אֶפְלוּ קְלוּעִים סִלְקָא דְּעִתָּךְ דְּחֵדֵר נֵר דְּמִי, קָא מַשְׁמַע לָן [מ"א]. וּמִפְרִי מַגְדִּים מַשְׁמַע, דְּכָל שְׁאוֹתָן כִּדְרֵי יְחִיד וְאֵין מִפְרִדֵּן זֶה מִזֶּה חָשִׁיב אֲבוּקָה. וְנֵר שֵׁשׁ לו שְׁמִי פְתִילֹת, כְּמוֹ שְׁעוֹשִׂין עֲמָה בְנֵר שֶׁל חֶלֶב לַפֶּעַמִּים דִּישׁ הַפֶּרֶשׁ בֵּין פְתִילָה לַפְתִּילָה, חָשִׁיב אֲבוּקָה⁽¹³⁾ [שם]: ג' (יג) שֵׁשׁ לַחֵשׁ שְׁמָא הַכְּנִיסוּ⁽¹⁴⁾ וְכו'. רוצה לומר, לֹא מִבְּעֵינָא מְקוֹמוֹת שֶׁמֶשְׁתַּמְשִׁין בֵּהֶן חֲמִין פְּשִׁיטָא דְּצָרֵךְ בְּדִיקָה, אֶלָּא אֶפְלוּ מְקוֹם שְׁאִין רִגִּיל לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּו חֲמִין כָּל הַשָּׁנָה, רַק שֵׁשׁ לַחֵשׁ שְׁמָא הַכְּנִיסוּ שֶׁם חֲמִין בְּאֶרְצָא, גִּסְרָן צָרֵךְ בְּדִיקָה⁽¹⁵⁾, וּבְדִמְפֹרֶשׁ לִקְמָה: (יד) כָּל חֲדָרֵי הַבַּיִת⁽¹⁶⁾. הֵינּוּ (כז) אֶפְלוּ חֲדָרִים שֶׁמֶשְׁתַּמְשִׁין בָּהֶם מִשְׁפּוֹנוֹת, שֶׁלִּפְעָמִים נִכְנָס לַחֹבֹה בְּאֶמְצַע הַסַּעֲוָה לְהַחֲזִיר מִשְׁפּוֹן בְּעֶלְיוֹ וְיֵשׁ לַחֵשׁ שְׁמָא שֶׁכָּח שֶׁם פָּתוּ, וְהוּא הִדִּין כָּל כִּיּוּצָא בּוּ, כְּגוֹן מִתְּפֹת שְׁמָחִים שֶׁם פְּרוֹת וּכְבוֹשִׁים וּגְבִינוֹת וְכִיּוּצָא בְּהָ, שְׁדָרֵךְ לִכְנָס שֶׁם בְּתוֹךְ הַסַּעֲוָה לְשֹׁלֵם, (כח) וְכֵן בֵּית הַעֲצִים וְגִוְרֹת, גִּסְרָן דָּרֵךְ הַשֶּׁמֶשׁ לִכְנָס בְּתוֹךְ הַסַּעֲוָה לִקַּח גִּוְרֹת לְהֵאִיר וְעֲצִים לְעִדֵּךְ הַתְּכַשִּׁילִין: (טו) שְׁאִין מִסְתַּפֵּק וְכו'. דְּבִמְסַתְּפָה בֵּהֶן, פְּעָמִים אֲדָם נִכְנָס בְּתוֹךְ הַסַּעֲוָה וּפְתוּ כִּדְרֵי לְהֵאִיר עוֹד זֵין לְסַעֲוָתוֹ: (טז) וְהוּא הִדִּין אוֹצְרוֹת שֶׁל שְׁאֵר מַשְׁקִין בְּמִקּוֹם שֶׁרִגִּילִין בְּשִׁתְּתוֹ, צָרִיכִין בְּדִיקָה: (טז) מֵהֶם. וְאוֹצְרוֹת שֶׁמֶשְׁתַּפֵּק מִמֶּנּוּ (כט) וְיֵשׁ לו קָבַע שְׁנוּטֵל בַּפֶּעַם אַחַת מִה שְׁצָרִין לְסַעֲוָה, אֵין צָרִיךְ בְּדִיקָה, בֵּינָן שְׁאִין רִגִּילִים לִכְנָס בּו בְּאֶמְצַע הַסַּעֲוָה [אֲחֻרוּנִים]: (יז) אֵינָם צָרִיכִים בְּדִיקָה. שֶׁמֶשְׁתַּמְשִׁין אֵין מְכַנִּסִּין בֵּהֶן חֲמִין, אֶלָּא אִם כֵּן יוֹדֵעַ (כו) שֶׁהַכְּנִיסוּ בָּהֶם חֲמִין: ד' (יח) צָרִיכִין בְּדִיקָה. לִפִּי שְׁדָרֵךְ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ

לִיל י"ד כְּתִנְתָּן חֲכָמִים, וּמִכָּל מְקוֹם נִרְאָה דָּאִין לְבָדֵךְ אִז בְּלִילָה עַל הַבְּדִיקָה, (ד) דִּישׁ פּוֹסְקִים בְּדִיעַבֵּד יוֹצֵא בְּדִיקָה רִאשׁוֹנָה, אֲכָן אִם בָּדַק בְּלִיל י"ג לְאוֹר הַנֵּר, שְׁבִילָה אִז הַנֵּר יָפָה לְבָדִיקָה, וְנִזְהֵר הֵיטֵב שֶׁלֹּא יִכְנָסִים חֲמִין, אֵין צָרֵךְ לְחֹזֵר וּלְבָדֵךְ, בֵּן הַסְּבִימֹ (א) רַב אֲחֻרוּנִים, וְהַרְצָה לְהַחֲמִיר עַל עֲצָמוּ לְחֹזֵר וּלְבָדֵךְ, (ו) עַל-כֵּל-פָּנִים לֹא יִבְדֹּק אִז: (ב) וְאִם עֲבַר. אֲבָל לְבַתְּחֵלָה אֲסוּר לְדַחֲתוֹ הַבְּדִיקָה (ו) עַל יוֹם י"ד, וְכִנְיָ: (ג) אֶלָּא לְאוֹר הַנֵּר. שְׁעִלְיָה יוֹכֵל לְחַפֵּשׁ הֵיטֵב בְּמִתְּבֹאוֹת בָּחוּרִים וּבְסֻדָּקִים: (ד) וְאִכְסֶדְרָה. הוּא מְקוֹם (ח) שֵׁשׁ-לֵה שֶׁל דְּפָנוֹת וְקָרִי, וְאוֹרָה רַב עַל-יָדֵי דְפָן רַבִּיעִית שֶׁתְּתוֹחָה לְבִגְמִיר: (ה) אִם בְּדִקְהָ לְאוֹר הַחֲמָה⁽⁷⁾. גַּם זֶה מִרִּי (ט) כְּשֶׁעֲבַר וְלֹא בָדַק לִיל י"ד וּבֹדֵק בְּיוֹם י"ד, דְּבִאֲכֶסְדֶּרָה שְׁאוֹרָה רַב אֵין צָרֵךְ לְנֵר וְנֵר בְּאוֹר הַחֲמָה, וְהִיא שְׁתֵּכָה לְשׁוֹן דִּיעַבֵּד, (י) מִשּׁוֹם דְּלִבְתְּחֵלָה גַּם בְּאֲכֶסְדֶּרָה צָרִיךְ לְבָדֵק בְּלִיל י"ד. וּמִבְּאֵר בְּש"ס, דְּמִי שֶׁלֹּא בָדַק בְּלִילָה וּבֹדֵק בְּיוֹם יבְדֵק בְּצִפְנָא מִשּׁוֹם וְדִיּוֹרִין מְקֻדְמִין לְמַצּוֹת⁽⁸⁾, וְלֹא יִאֲכַל מְקוֹם שֶׁבִּידֵק⁽⁹⁾ [אֲחֻרוּנִים]: (י) דִּי. וְלֵעֲנָן אִם מִתָּר לְבָדֵק בְּיוֹם י"ג לְאוֹרָה, (יא) לְבַתְּחֵלָה אֲסוּר אֶלָּא צָרִיךְ לְהַתְּחִין עַל לִיל י"ד, (יב) וּבְדִיעַבֵּד נִרְאָה דָּאִין צָרֵךְ לְבָדֵק שְׁנִית. וְצִין בְּמִגְנָא-בְּרִינָה סוֹף הַסִּימֵן שְׁתֵּכָה, שְׁמָל מְקוֹם יְחִיד וְיִבְדֵק עַל-כֵּל-פָּנִים חֲדָר אֶחָד בְּלִילָה, צִין שֶׁם: (ז) כִּנְגֵד אֶרְבָּה שְׁפַחְדֵּר. אֶרְבָּה מְקָרִי מִה שְׁבִאֲמַעַע הֵגֵ, (יג) וְהוּא הִדִּין נֶגֶד הַחֲלוּנוֹת שֶׁבְּתִלִּים. (יד) וְדִקָּא נֶגֶד אֶרְבָּה וְנֶגֶד הַחֲלוּן מִשֶּׁם אֲוֵן רַב, מִה שְׁאִין בֵּן מִן הַעֲדָדִין, אִף שֶׁשֶּׁם יֵשׁ גִּסְרָן אִז אֵין דִּמָּה לְאֲכֶסְדֶּרָה⁽¹⁰⁾. וְאֶפְלוּ נֶגֶד הַחֲלוּן מִשֶּׁם, דִּקָּא כְּשִׁאֵין בּו זְכוּכִית⁽¹¹⁾, (טו) אֲבָל כְּשֵׁשׁ בּו זְכוּכִית דִּינוּ כְּמֵן הַעֲדָדִין: ב' לְאוֹר הָאֲבוּקָה. שְׁאִין יוֹכֵל לְבָדֵק יָפָה. (ח) וְאֵין בּוֹדֵקִים בְּעֵצִים דְּמִשְׁחָא (שְׁקוֹרִין קִיין⁽¹⁾), (יח) שְׁאוֹרֵי גִסְרָן דְּגוֹל כְּעִין אֲבוּקָה: (ט) וְלֹא בְנֵר שֶׁל חֶלֶב וְכו'. שְׁהוּא מִתְּנִירָא (יט) שְׁמָא שְׁמִי עַל הַפְּלִים וְיִפְסִידִים: (י) וְלֹא שֶׁל שֶׁמֶן. שְׁהוּא מִתְּנִירָא לְהַכְּנִיסוּ

שער הציון

תרגום: 1 עץ שרף.

(7) הַנֵּר: אֲבִירוֹת בְּסוֹף הַסִּימֵן: (8) עַל-שֵׁבֶת חֲקִי-צֶבֶק וְהַלְכוֹת קִטְנוֹת [מִבְּאֵר שְׁעִירֵי חֲשׁוּבָה] וְהַרְחִיק חֲדָשׁ וּבְגִידֵי-שֶׁשׁ וְהַנֵּר אִם מְקוֹר חֲמִים חֲקִי-יוֹסֵף, וְלֹא כְּכ"ח לְבֹשֶׁת מְדִבְרֵי הַפֶּרֶז וְהַנֵּר אִם מְקוֹר חֲקִי-צֶבֶק מִשְׁמַע דְּאֶפְלוּ לְבַתְּחֵלָה יוֹכֵל לְבָדֵק בְּלִיל י"ג לְאוֹר הַנֵּר אִם רַק מִתְּבֵן לְשֶׁם בְּדִיקָה, אֲכָן בְּסֻדָּק חֲקִי-יוֹסֵף שֶׁפֶקַע עַל זֶה, דָּאֵךְ דְּמַצֵּד הַבְּדִיקָה אֵין קִפְדִּיא בְּהָ, מִכָּל מְקוֹם יֵשׁ לְמַנַּע מִזֶּה, דְּהַפְסִידִי אִז הַבְּדִיקָה⁽⁴⁾, לִפִּי מִה דְּקָמָן לָן כְּכִי"א בְּסִימֵן תְּלוּ דְּהַבְּדִיק קִדְם הַזְּמַן לֹא יוֹכֵל לְבָדֵךְ וְהַרְחִיק דְּקָמָן לָן דְּעָרֵם לֹא יִתְרֵם מִשּׁוֹם שְׁאִינוּ יָכֹל אִז לְבָדֵךְ: (1) חֲקִי-צֶבֶק וְש"א. וְצִין לְעִיל בְּסִימֵן תְּלַב בְּמִשְׁנֵה בְּרִיתָה שְׁעִירֵי קִטְנוֹת⁽⁵⁾: (2) וְלֹא מְכַנִּסִּין בְּמִקּוֹם שֵׁשׁ אִז הֵינּוּ דָּאִין לְדַחֲתוֹ, דְּהַנֵּר בְּסִימִינָא מִאי מִהֲנִי, אֶלָּא אֶפְלוּ אִם הוּא בֵּית אֶפֶל, דְּנֵר מֵאִיר יוֹתֵר בְּלִילָה מִבֵּינֵם, וְגַם דְּהַתְּקָה לְבַתְּחֵלָה הוּא דְּקָא בְּלִילָה בְּשַׁעֲוָה שְׁבִירָאֵם מִצּוּרִין: (3) חֲקִי-צֶבֶק וְהֵאִירָה רַבֵּה וְהַנֵּר⁽⁶⁾, דִּלָּא בְּמִגְנָא-אֲבִירָה⁽⁶⁾: (4) ט"ו וְהַנֵּר אֲבִירָה חֲקִי-צֶבֶק וְהַנֵּר: (5) גַּם זֶה שֶׁם: (6) אֲחֻרוּנִים: (7) דִּלְעֵת רִש"י וְהַרְחִיק אֶפְלוּ לְבַתְּחֵלָה מִסֵּר בֵּינֵם י"ג, וְכֵן מִשְׁמַע קִצָּת מִפְּלִתְמוֹת, צִין שֶׁם: וְיֵשׁ לוֹמֵר דְּמִנָּא יוֹם י"ג לְאוֹר הַחֲמָה בְּאֲכֶסְדֶּרָה לְלִיל י"ג לְאוֹר הַנֵּר, דְּשֶׁם יֵשׁ הִרְבֵּה מְקָלִין אֶפְלוּ לְבַתְּחֵלָה, וְלִכְנָסוּ יִתְרֵם דְּאוּסֵר, שְׁפִיר יֵשׁ לוֹמֵר דְּהוּא רַק לְבַתְּחֵלָה. אַחֲרֵיכֶם מְצִיאִין שְׁכָן בְּחֵב לִרְנָא בְּחִמְדִּי-מִשָּׁה: (8) לְבֹשֶׁת חֲקִי-צֶבֶק וּמְקוֹרֵי-חֲמִים וְחִמְדִּי-מִשָּׁה וְהַנֵּר: (9) אֲבִירָה: (10) מְגִן-אֲבִירָה וְש"א: (11) אֲבִירָה: וְצִין שֶׁם עוֹד טְעָמִים: (12) פֶּן בְּחֵב בְּחִמְדִּי-מִשָּׁה: (13) הַיָּא-שֶׁשׁ: (14) מְגִן-אֲבִירָה חֲקִי-צֶבֶק וְיִרְיָ עוֹד בְּהָ אֲחֻרוּנִים, דִּילָּא כְּט"ז: (15) אֲחֻרוּנִים: (16) אֲבִירָה: (17) אֲבִירָה: (18) וְאוֹצְרוֹת שֶׁל שֶׁמֶן מִשְׁמַע בְּמִקְנָא דָּאִין צָרִיכִים בְּדִיקָה מִשּׁוֹם דְּהוּא דְּבֵר שֵׁשׁ לו קָבַע, וְיֵשׁ מִשְׁחִמְרִין בְּהָ, דִּישׁ מִהֲגֹאֲוִים שֶׁהִיא לְהֵם גְּרָסָא אֲחֵרָה בְּמִקְנָא, צִין ב"ח: (19) אֲחֻרוּנִים:

הלכות פסח סימן תלג

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יט]

אָפּלוּ פֿעם אַתָּה, הָרִי הֵן צָרִיכִין בְּדִיקָה⁽¹⁷⁾.

[משנ"ב ס"ק טז]

דאָן ספּק מוֹצִיא מִיַּד נִדְאִי⁽²²⁾.

(22) וכן כתב לקמן (סי' תלח ס"ק א) לגבי עכבר שנכנס לבית וכבר בפיו, שכיון שודאי שהעכבר הכניס את החמץ, וספק אם אכלו, אין ספק מוציא מידי ודאי. אולם לגבי עכבר שהכניס דבר מה לבית הבדוק מחמץ, וספק אם אותו הדבר היה חמץ או מצה, כתב לקמן (סי' תלט ס"ק ב), שמשמע מדברי השר"ע שצריך לחזור ולבדוק גם אם ביטל את החמץ, ואף על פי שבאופן זה החיוב לבדוק הוא רק מדרבנן [שהרי ביטל את החמץ], והלכה היא שספק דרבנן לקולא, מ"מ בבדיקת חמץ אין להקל בספק, שכן זה עצם התקנה לבדוק ולברר שאין חמץ, הרי שבבדיקת חמץ יש להחמיר בספיקות גם לולא הטעם של אין ספק מוציא מידי ודאי. נראה משנה למלך פ"ב מהל' חמץ ומצה ה"ח, שנחלקו תוס' הרמב"ם אם אומרים בדבר שהוא מדרבנן אין ספק מוציא מידי ודאי.

[משנ"ב שם]

שָׁמָּה הֵיחֹד שֶׁסְּהִינּוּקוֹת מְעֻט תִּמְצָן⁽¹⁸⁾.

(18) ומשום כך בבית שמצויים בו טיטקות, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני פסח פ"ד ס"ק א) שיש לבדוק את בית הכסא והאמבטיה, שאף על פי שאנשים מבוגרים לא מכניסים לשם חמץ, מ"מ יתכן שהטיטקות הכניסו לשם חמץ.

[משנ"ב ס"ק כג]

עַל־יְדֵי שְׂמִיכָר לִנְכָרִי אוֹתוֹ הַמָּקוֹם גַּם־כֵּן עִם הַחֲמֵץ שֶׁיֵּשׁ שָׁמָּה⁽¹⁹⁾.

(19) משמע שלכתחילה אסור למכור לנכרי חדר שמכניסים בו חמץ כדי להפטר מבדיקת חמץ באותו המקום. אמנם, ממה שכתב לקמן (סי' תלו ס"ק לב) נראה, שאף לכתחילה מותר לעשות כן.

[שעה"צ ס"ק לג]

דְּלָמָּה רַק פִּירוּרִין דְּמִמְלִיא בְּטִילִי⁽²⁰⁾.

(20) וכתב לקמן (סי' תס ס"ק טז), שרק פירורי לחם שקטנים מכזית בטלים מאליהם, אבל פירורי בצק הנמצאים בבית אף שקטנים הם מכזית אינם בטלים מאליהם, לפי שעל ידי כיבוד הבית יתכן שיתקבצו לחתיכת בצק ששיעורה כזית.

ומדברי השעה"צ כאן דקדק הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה פסח פ"ה דבר הלכה אות ה), שדעת המשנ"ב היא שאין חובה לבדוק אחר פירורים הקטנים מכזית. מאידך, בספר מחנה ישראל (פלי"ד ס"ה) כתב המשנ"ב, שחובה לבדוק גם אחרי פחות מכזית. וכן כתב החי"י אדם (כלל קיט ס"ו) שאף על פי שפירורים בטלים מאליהם, ואין עוברים עליהם באיסור 'בל יראה' ו'בל ימצא', מ"מ צריך לבערם שמא יבוא לאוכלם, גם החזו"א כתב (א"ח סי' קטז ס"ק יג ד"ה והגר"א) שאף על פי שפירורי לחם בטלים מאליהם ומשום כך אין עוברים עליהם משום 'בל יראה' ו'בל ימצא', מ"מ התקנה שתיקנו חז"ל לבדוק חמץ ולבערו נהגת גם בהם, שבתקנה זו לא חילקו בין כזית לפחות מכזית. וראה משנ"ב לקמן (סי' תמב ס"ק לג וסי' תמד ס"ק טו), ומה שכתבנו שם.

[משנ"ב ס"ק כה]

אֲמָצְעָה שֶׁל חֲצָרָה⁽²¹⁾.

(21) ולענין מרפסות שלנו אם דינן כאמצעה של חצר, דעת הגר"ש אלישיב (הליכות וזנהגות על הלכות פסח) שאם המרפסת איננה מקורה דינה כאמצעה של חצר ואינה צריכה בדיקה, ואם היא מקורה, צריך לבדיקה.

[משנ"ב ס"ק כז]

לֹא מְקָרִי נִדְאִי חֲמֵץ, וְאֵין צָרִיךְ בְּדִיקָה⁽²³⁾.

(23) ולקמן (סי' תמג ס"ק ה) סתם כרעת המקור חיים. מאידך, בשעה"צ לקמן (סי' תסה ס"ק ג) הביא רק את דעת המג"א.

[משנ"ב ס"ק כח]

וּלְהַפְקִירוֹ קִדְּם זְמַן אֶסְרוֹר⁽²⁴⁾.

(24) וכתב לקמן (סי' תמה ס"ק יח), שצריך להפקירו גם בפיו, ושבשעת ההפקר לא תהיה דעתו לחזור ולזכות בחמץ לאחר הפסח.

ולענין אם מותר להשליך חמץ לפח אשפה עירוני קודם זמן הביעור, ראה מה שכתבנו לקמן (סי' תמד ס"ק כא וסי' תמה ס"ק יח).

[משנ"ב ס"ק כט]

וְהֶשְׁאָר מִבְּשָׁל בְּלִבּוֹ⁽²⁵⁾.

(25) וכן בית המרוצף בנסרים ויש ביניהם חריצים צרים עמוקים, ואינו יכול להכניס את ידו לתוך החור לבדוק, כתב השר"ע הרב (סי' ט) שאין צריך לעקור את הנסרים כדי לבדוק את החמץ, ואפילו ידוע שנפל חמץ לחריצים, די בביטול. [ולענין כתלים וכיסאות שנגע בהם חמץ, כתב השר"ע לקמן (סי' תמב ס"ו), שנהגו לגרסם, ויש להם על מה שיסמכו. ואם יש חמץ בסדק, שאינו יכול לחטט אחריו, יטיח עליו מעט טיט].

וכן שאר מקומות צרים שאין אדם יכול להכניס את ידו כדי לבדוק, כגון בין ארון קיר לקיר הבית, או מתחת לארון כבד, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני פסח פ"ב ס"ק יא) שאין צריך לבדוק בהם, ואף אם ידוע שיש שם חמץ אינו צריך ליטלו משם, אלא די בביטול, וזאת אף על פי שאם היה נופל שם דבר יקר היו מזוים את הארון כדי ליטלו.

המשך בעמוד הבא

הלכות פסח סימן תלג

ה באר הגולה

(ה) (יט) פחות משלשה טפחים, (כ) אינם צריכים בדיקה: ה' יג' (כא) היציע (כב) והמגדל שגגיהם משפעים ומפני-כך (כג) אין גגיהם ראויין לשום תשמיש, אינם צריכים בדיקה אפילו הם בתוך הבית: ו' לרפת של בקר אינו צריך בדיקה, שאם היה שם חמץ הבהמות יאכלוהו; וכן (כד) לול של תרנגולים אינו צריך בדיקה, מפני שאם היה שם חמץ התרנגולים יאכלוהו; וכן (כה) אמצעה של חצר אינו צריך בדיקה, שאם היה שם חמץ העורבים ושאר עופות המצויים שם יאכלוהו. י' והג' מלי מספק חמץ, (כו) אכל ודאי חמץ (כז) לא: הגה (כח) אכל לקמן סימן תמה סעיף ג' (ו) מבאר ("דמחר להשליף חמץ במקום שהעופות מצויים, כל-שכן שאין צריך לבער משם אפילו חמץ ודאי עד לאחר זמן אסורו: ז' סחור שבין יהודי לחברו, כל אחד בודק עד מקום שיודו מבעת (כט) והשאר מבטל בלבד ודיו; "ושבין יהודי לאינו-יהודי אינו צריך (י) בדיקה כלל, (ל) שמה יאמר בשפים הוא עושה לי, ונמצא (לא) בא לידי ספק: ח' כהנל (לב) שנשתמש בו חמץ בחורין ונפל ונעשה

באר היטב

לסעודה, א"צ בדיקה, מ"א. וכתב מהר"י ווי"ל בתשובה: מקום שאוכלים שם כל השנה יש לבדק תחת הספסלים, דא"א שלא נפל שם מן החמץ ותר' חמץ ברור אי ליבא שם תרנגולים. ולא ישליף חשים

משנה ברורה

בה, ויש לחש שמה נשאר שם מעט חמץ: (יט) פחות משלשה טפחים. שמן הסתם לא נשתמש בו, (כז) אכל אם ידוע לו שנשתמש בהן חמץ באותה שנה אפילו פעם אחת, הרי הן צריכין בדיקה⁽¹⁾. ובבית שהתינוקות מצויין בו, (כח) בכל גווי צריכין בדיקה, שמה הניחו שם התינוקות מעט חמץ⁽¹⁸⁾: (כ) אינם צריכים בדיקה. ועל-גבי התנורים שרגילין להשתמש שם צריך בדיקה, ופשוט דגם בכל החורים שסביבותיהן צריך בדיקה: ה' (כא) היציע. בגין נמוך: (כב) והמגדל. שקורין אלמער או שאפ"ע, ודרך הנה לעשות גגיהן משפעים, אכל בגוף שלנו שגגיהן שנה ותרין להשתמש שם, צריך בדיקה, וכל-שכן תוך המגדל אם משתמש בהם חמץ לפעמים, (כט) או דברים שדרך לשלם בתוך הסעודה, בודאי צריך בדיקה: (כג) אין גגיהם ראויים וכו'. וגוי הבתים שלהם היו שוין ורגיל להשתמש עליהן, (ל) וצריך בדיקה. ותקרות שלהן שפתח גג המשפט, (לא) אם דרך להשתמש שם צריך בדיקה, שפעמים הולך שם באמצע עופותו ופחו בידו, וכנ"ל בסעיף ג'. ובאשר ששחא מרבה היא, נראה שיש להקל על-ידי שימכר לנכרי אותו המקום גם-כן עם החמץ שיש שם⁽¹⁹⁾: ו' (כד) לול. והוא הדין (לג) קרקע הבית שהתרנגולים מצויים שם, אין צריך בדיקה, ומכל מקום צריך לבדק תחת המשות, כי לפעמים נגרר שם על-ידי התרנגולים חתיכה גדולה של חמץ שאי אפשר להם לאכלה או לסבה אחרת. ובמקום שאוכלין כל השנה וליבא שם תרנגולין, כלפי עלמא צריך לבדק תחת הספסלין והשלחנות, שמצוי לפל שם חמץ. (לג) ויש אומרים דאף בדאיפא תרנגולין בבית, כל שאכלו שם חמץ סמוך לפסח הוי כמו חמץ ודאי, דאי אפשר שלא יפל חמץ על הקרקע, ואין ספק אכילת תרנגולים מוציא מידי ודאי חמץ, וצריך בדיקה פדיו: (כה) אמצעה של חצר⁽²¹⁾. לא דוקא אמצעה, (לד) דהוא הדין לצדדי החצר, ואמי לאפוקי רק חורין שבצדדי החצר וצריך בדיקה: (כו) אכל ודאי וכו'. דבדאי (לז) חמץ לא סמכין על

תרגום: 1 ארין.

שער הציין

(פ) אחרונים: (כח) מגדל אברהם בשם הראב"ד: (כט) מן מוכח מרש"י שם: (ל) רש"י שם דבור המתחיל יגג: (לא) הגר"ז ופשוט: (לג) רש"י אבות יוסף, ויתר הדברים הוא ממגן אברהם ושא: (לג) מגן אברהם והגר"ז. ומה שכתבתי בשם יש אומרים, משום דעקר דין זה דבמקום שאוכלין כל השנה חשוב אחר-כך בודאי חמץ הוא על-פי דברי הב"ח. ובאמת מסתמך לשון הרש"א ונבנו יתום שכתבו דבבית שהתרנגולים מצויין אין צריך בדיקה, משמע בפשיטות דהוא אף במקום שאוכלין, בבית שדרין בו בודאי אוכלין שם גם-כן. והשעם יש לומר, משום דלא חשיב זה לודאי, דאף אם גימא דאי אפשר שלא יפלו שם מהשלחן, דלמא רק פרוורין דמפילא בטילי⁽²⁰⁾, וגם אולי בקר בכדו אותו ואין שם עתה, וגם ביד-אפרים פתח דדבר המגן אברהם הוא רק לשיטת הבית, והוא מצדד דלא נחשב לודאי אלא אם בודאי הניחו שם חמץ, וכן משמע מתיא-אדם ומקור-חיים, עין שם: (לז) בית וחק-יעקב ואלה רבה: (לה) אף שהמגן אברהם פרש דמנין לאתר זמן אסור, כמה אחרונים השיגו על זה, דהא אבדיה קאי דהוא בליל י"ד: (לו) הבית וט"ו והגר"א ואלה רבה ופרי תנש וחקר-משה ואכן מה שרצה הבית להקל בחצר של שפתין, השיגו עליו בסימן תמה הש"י וחק-יעקב ומה-שלוש, עין שם, דלא כמגן אברהם וחק-יעקב: (לו) הש"י ומגן אברהם ובסימן תמה וחק-יעקב ופרי תנש והגר"א: (לז) פרי תנש וחק-יעקב ומקור-חיים, דלא כב"ח: (לט) מגדל אברהם ושאר אחרונים: (מ) מן מוכח מרש"י סעיף קטן ח, וכן נבדק במקור-משה: (מא) ב"ח וט"ו ואלה רבה וחקר-משה:

הלכות פסח סימן תלג

ביאורים ומוספים

[ביה"ל ד"ה ולא יאכל]

קמו שפתינו הרבה פוסקים⁽³⁰⁾.

(30) וכן כתבו הב"ח (ד"ה ומה שכתב לכן), הט"ז (ס"ק א ו-ד), הפרי חדש (ס"ק ב), השו"ע הרב (ס"ה ו-ו ובקונטרס אחרון ס"ק א) ובביאור הגר"א (ס"ב ד"ה וי"א).

[משנ"ב ס"ק לו]

אחר שישלים בדיקתו⁽³¹⁾.

(31) ומי שידע בעצמו שאינו צריך לחפש אחר מחט וכדו', הסתפק הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה פסח פ"ה דבר הלכה אות יד) אם רשאי הוא לבדוק ולסמוך על כך ששלוחי מצוה אינם ניוזקין, או שכיון שחז"ל פטרו מלבדוק חמץ במקום זה, אינו מובטח שלא ינוק, ואין לו להכניס את עצמו לחשש סכנה.

[משנ"ב ס"ק לח]

אָל הָכָא פִּינָן שְׁמַמִּילָא נָפֵל עָלֵיו הָגֵל, אֵינוֹ עוֹבֵר⁽³²⁾.

(32) ואם אדם אחר שאינו בעל החמץ הניח גל גדול על החמץ, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני פסח פ"ב ס"ק יא) שהרי זה כגל שנפל עליו ממילא.

[משנ"ב שם]

לְכָלִי עֲלָמָא מִתֵּר, דְּלֵא קָרִינָן בֵּה שְׁלָךְ⁽³³⁾.

(33) וביאר הגר"נ קרליץ (חוט שני שם), שאף על פי שאם ירצה אדם יוכל לעמוד ולפנות את הגל ולהוציא את החמץ, מ"מ כיון שאין לך אדם שיטרח טרחה כה גדולה כדי להוציא מתחתיו את החמץ, הרי הוא נדון בדבר האבוד ממנו ומכל אדם, והרי הוא הפקר. וכן חמץ שנמצא תחת אשפה, דעת הגר"נ קרליץ (שם) שאם הוא נמצא תחת כמות אשפה שמסתבר שלא יטרח אדם ויתעסק בה לפנותה כדי להוציא את החמץ, הרי זה בכלל אבוד ממנו ומכל אדם.

[משנ"ב ס"ק לט]

[ד"י 341]

(34) וכן חמץ שנמצא תחת גרסאות המונחות בחצר וקשה לפנותן, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני פסח פ"ב ס"ק יא) שדינו כחמץ שנפלה עליו מפולת, ואין צריך לפנותן אלא די בביטול. והוסיף, שבאופן זה אף בפחות מג' טפחים אין צריך לבדוק תחתן, שכן מסתבר שאין הכלב יכול לפנות את הגרסאות.

[ביה"ל ד"ה ואם יש]

וְכָן פָּסַק הָאֱלֹהִים בְּכָה לְהִקְלֵל⁽³⁵⁾.

(35) וכן סתם במשנ"ב לקמן (סי' תלו ס"ק יז), וראה שעה"צ שם (ס"ק כב).

המשך מעמוד קודם

(27) כלומר, לקמן כתב השו"ע (סי' תלח ס"ב) שחמץ שנמצא בבור, אין חייבים להעלותו ולבערו, אלא די בביטול, וכתב המשנ"ב שם (ס"ק טו) שדוקא אם נפל לשם מאליו, אבל אם הטמינו בבור כדי שישאר שם עד אחר הפסח, אין די בביטול, אלא צריך להוציאו ולבערו. וכעין זה כתב להלן (ס"ק לח).

[משנ"ב שם]

וְעֵינִי לְקַמֵּן סִימָן תְּלוֹ אִם מִתֵּר לְהִנּוּת מִחֻמֵּץ כְּזֶה אַחֵר הִפְסַח⁽²⁸⁾.

(28) שם (ס"ק יז) כתב, שהמבטל חמץ במקום שדי בביטול, כגון חמץ שנפלה עליו מפולת, אם היתה דעתו ליטלו לאחר הפסח, אין ביטולו ביטול, והרי זה אסור בהנאה כשאר חמץ שעבר עליו הפסח, ולפיכך חמץ זה שהיה מונח בחור במקום שאין ידו מגעת, אם היתה דעתו ליטלו לאחר הפסח, אין ביטולו ביטול, והרי הוא אסור משום חמץ שעבר עליו הפסח. אולם אם לא היתה דעתו ליטלו לאחר הפסח, הרי הוא מותר לאחר הפסח בהנאה, וכתב בביה"ל להלן (ס"ח ד"ה ואם יש) שהוא מותר אף באכילה.

[משנ"ב ס"ק ל]

בְּמָה שֶׁהוּא מְחַפֵּשׂ בְּלִילָה לְאוֹר הַנֵּר בְּחוֹרִין⁽²⁹⁾.

(29) ואם יכול לבדוק את החור על ידי מישוש, דעת הגרי"ש אלישיב (דערו פסחים ח, ב) שחייב לבדוק באופן זה, שבדבר זה לא יבא הנכרי לחושדו בכשפים, וכאן מדובר כשאינו יכול לבדוק את החור אלא על ידי נר. [וראה מה שכתבנו לעיל (ס"ק א) בשם הגרי"ש אלישיב, שבמקומות שאפשר לבדוק במישוש אין צריך לבדוק לאור הנר].

וכן חמץ שנמצא בתוך מכונת 'מיקסר', וצריך אומן כדי לפתוח ולסגור אותה, דעת הגר"נ קרליץ (שם) שאין צריך לפותחה ולהוציא את החמץ, אלא די בביטול.

וכן אטריות או שאר חמץ שנפלו לתוך החלל שבין הכירים לתנור האפידה, ואי אפשר להגיע אליו, דעת הגרי"ש אלישיב (הליכות והנהגות על הלכות פסח) שאין צריך להוציאם משם, אלא די בביטול.

אולם אם נפל חמץ מתוך כיס של מעיל לתוך החלל שמתחת לביטנה, דעת הגר"נ קרליץ (שם) שאין די בביטול, שכן אפשר לפתוח את התפרים ולהוציא את החמץ. [וראה ביה"ל לקמן (סי' תמב ס"ג סוף ד"ה ויש) שהסתפק אם דבק העשוי מחמץ שכרכו בו ספרים הוא בכלל חמץ שנפלה עליו מפולת].

[משנ"ב שם]

וְאֶפְלוּ אִם הָיָה שֶׁם בְּיָדָא חֻמֵּץ מִהֵנִי גַם כֵּן הִבְטוּל⁽²⁶⁾.

(26) אמנם לענין כלים שלשים בהם חמץ, כתב השו"ע לקמן (סי' תמב ס"א) שאין לסמוך על מה שרוחצים אותם במים חמים ומנקרים מהם את החמץ, לפי שאי אפשר שלא ישאר בהם כוית חמץ [כלומר בצירוף כל החמץ שבכלי], ולפיכך צריך ליתנם במתנה לנכרי עד לאחר הפסח, או לטוח אותם בטיט, הרי שאף על פי שאי אפשר לנקותם, אין די בביטול החמץ אלא יש ליתנם לנכרי.

[משנ"ב שם]

דְּלֵא תְּנִי כְּמִטְמִין בְּבוֹר פִּינָן דְּלֵא עֵבִיד בְּיָדֵים⁽²⁷⁾.